Kainuun Jätehuolto Oy
Y 2102857-1

MUUTOSEHDOTUS

16.4.2021

Eduskunnan Ympäristövaliokunta

Asia: Ympäristövaliokunnan kokous **20.4.2021**

Kainuun Jätehuolto Oy kiittää mahdollisuudesta päästä ympäristövaliokunnan kuultavaksi liittyen uuden jätelain valmisteluun.

Kainuun Jätehuolto Oy

Yhtiö on perustettu v. 2007, liikevaihto v. 2020 oli 4,7 milj.euroa ja yhtiö työllistää 35 henkilöä. Toimialueena on kuusi Kainuun kuntaa. Yhtiön palvelut löytyvät sivulta www.kajaaninjateauto.fi.

Muutosehdotukset

Hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi jätelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta ehdotetaan seuraavia muutoksia:

1. Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen jätelakiin kaikkien jakeiden osalta.
2. Kaksoisjärjestelmä alle 30.000 asukkaan taajamissa
3. Kuntayhtiöiden aseman selkiyttäminen.
4. Siirtymä-ajan tulee olla vähintään viisi, mieluummin kymmenen vuotta.

1. Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen jätelakiin kaikkien jakeiden osalta.

Ns. kaksoisjärjestelmä on ollut Kainuussa käytössä aina. Siinä kunnallinen jätehuoltoyhtiö Ekokymppi huolehtii yhteistyössä jätehuoltoyritysten kanssa koko Kainuun jätehuollosta. Mallissa yhdistyy erittäin hyvällä tavalla kuntien vastuu jätehuollosta ja toisaalta yritysten asiantuntemus jätehuollon käytännön toteutuksesta. Lisäksi asiakas pystyy kilpailuttamaan ja valitsemaan sopivimman jätehuoltoyrityksen itselleen.

Ekokymppi hoitaa toiminnan valvonnan, kuntalaisten neuvonnan ja aluekeräyspisteiden ylläpidon. Jäteyritykset taas tarjoavat täydenpalvelun palveluna kaikki jätehuoltopalvelut asiakkaille ja huolehtivat kuljetusjärjestelyt, laskutuksen, sopimukset ja astiahuollot.

Yritysten kuljetustiedot siirtyvät kiinteistöittäin ja jätejakeittain edelleen Ekokympille, joka taas laskuttaa jäteyrittäjää ja jäteyrittäjä edelleen asiakasta.

Tällainen kaksoismalli mahdollistaa yritysten kehittämisen kiertotalouden parantamiseen ja sitä kautta hiilijalanjäljen vähentämiseen. Esimerkiksi Kainuun Jätehuolto Oy on jo vuosien ajan kehittänyt toimintaansa eri jätejakeiden keruuseen ja jatkokäsittelyyn. Tällä hetkellä yhtiö kerää ja paalaa mm. paperia, pahvia ja muovia ja toimittaa materiaalit eteenpäin teollisuuden hyödynnettäväksi uusiomateriaalien tuotantoon. Viimeisin investointi tällaiseen toimintaan on ollut 3000 m2 halli, jossa tehdään eri jätejakeiden lajittelua.

Kainuun kokemusten pohjalta voidaankin todeta, että kaksoisjärjestelmä on mahdollistanut jäteyritysten kehittämisen ja sitä kautta kierrätyksen merkittävän lisäämisen. Toisaalta kunnat ovat hoitaneet omalta osaltaan jätehuoltoon liittyvät velvoitteensa ja voineet olla rauhallisin mielin siitä, että jätehuolto toimii hyvin ja jätteiden kierrätysaste nousee jatkuvasti.

2. Kaksoisjärjestelmä alle 30.000 asukkaan taajamissa.

Jos jätelaki tulee voimaan nyt esitetyllä tavalla, niin pienehköissä kaupungeissa ja maaseututaajamissa jätteiden keruun järjestäminen tarkoituksenmukaisella tavalla tulee haasteelliseksi.
Pienillä paikkakunnilla työn määrä on jopa alle yhden jäteauton työmäärä. Aluetta ei voida pilkkoa pienempiin urakoihin. Samoin kuntien valmiudet hoitaa valvonnan ja neuvonnan lisäksi kuljetukset ja käytännön toimet ovat vähäiset. Tämä osaaminen on nyt jätehuoltoyrityksillä.

Pienillä paikkakunnilla on paikallisten yritysten merkitys ja vaikutus suuri ja jos kilpailutuksessa työt siirtyvät isoille toimijoille, tarkoittaa se väistämättä paikallisen jätehuoltoyrityksen osalta konkurssia.
Perustellusti voidaan todeta, että ainoastaan yli 30 t. asukkaan taajamien osalta on alueella elinkeinotoimintaa niin paljon, että paikallinen jätehuolto voi saada yritysjätehuollon osalta elantonsa.
Jos liian pieniä alueita kilpailutetaan jätejakeittain, on siellä oleva työmäärä vähäinen, joka aiheuttaa tehottomuutta ja on myös ympäristöpäästöjen kannalta epäedullinen.
Kiinteistön haltian näkökulmasta järjestelmästä tulee sekava, jos samalla katoksella käy useampi yrittäjä vajaateholla.

3. Kuntayhtiöiden aseman selkiyttäminen.

Tällä hetkellä kaksoisjärjestelmässä kunnan rooli on valvonta ja neuvonta ja jätealan yritykset hoitavat käytännön toteutuksen.

Uudessa jätelaissa kuntien valta lisääntyy. On mahdollista, että kunnat perustavat enenevässä määrin yhtiöitä, jotka hoitavat jätehuollon käytännön toteutuksen. Tällaisia yrityksiä voi olla omat kuljetus-, jätteiden lajittelu- ja käsittely-yritykset. Myös jätteiden polttoon liittyviä yrityksiä voidaan perustaa enenevässä määrin.

Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että kunnat voisivat hoitaa omien yhtiöidensä kautta koko jätteidenhuoltoketjun ilman yksityisiä yrityksiä. Tämä taas kuulostaisi hyvin erikoiselta, sillä viime vuosikymmenten suuntaus Suomessa on ollut se, että julkinen hallinto hoitaa omat lakisääteiset tehtävänsä ja muita toimintoja siirretään yksityisten yritysten hoidettavaksi. Poikkeuksena on erilaiset yhteiskunnan huoltovarmuuteen liittyvät toiminnot, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan toimivuudelle poikkeusoloissa. Näitä ovat mm. liikenteeseen, elintarvikkeisiin, lääkkeisiin ja energiaan liittyvät toiminnot.

Jätehuollon on kuitenkin vaikea kuvitella olevan sellainen huoltovarmuuden kannalta välttämätön toiminto, joka tulisi olla täysin yhteiskunnan kontrolloima ja toteuttama.

On kuitenkin vaikea uskoa, että tällainen tilanne olisi lainsäätäjän tahtotilanne. Uuden jätelain tarkoitushan on lisätä Suomen kierrätysastetta eikä siirtää koko jätehuoltoketjua yhteiskunnan hoidettavaksi. On perusteltua todeta, että kierrätysasteen nousu onnistuu parhaiten kuntien ja yksityisten yritysten yhteistoiminnalla.

Jos jätelaki olisi menossa läpi esitetysti, niin tällöin kunta- tai kuntien vähemmistöosakkuusyhtiöt tulisi kieltää toimimasta kilpailijoina yksityisille jätealan yrityksille.

Kainuun Jätehuolto Oy
Y 2102857-1

4. Siirtymäaika

Jos jätelaki menisi kaikesta huolimatta etsityllä tavalla eduskunnassa läpi, niin siirtymäajan tulee siinä tapauksessa olla riittävän pitkä. On perusteltua esittää viiden – kymmenen vuoden siirtymäaikaa käytettäväksi.

Yritysten on välttämätöntä tehdä investointeja koneisiin ja kalustoon, jotta jätteiden keruu sujuu laadukkaasti ja keskeytyksettä. Tästä syystä vähänkään isomman jätealan yrityksen on ostettava vähintään yksi auto vuosittain. Hyvin varustellut auton hinta on helposti 200 – 300 tuhatta euroa. Jos jätelaki tulisi esitetyllä tavalla voimaan, niin hyvin monelle yritykselle jäisi autot ilman käyttöä ja toisaalta niihin kohdistuisi lainaa.

Toimitilojen suhteen on sama tilanne. Tilat on usein räätälöity jätealan yrityksen käyttöön, eivätkä ne useinkaan sovellu sellaisenaan toisen yrityksen käyttöön. Tilat on saatettu ostaa hiljattain ja niihin kohdistuu helposti lainoja 10 – 15 vuoden ajalle.

Jotta yritykset pystyvät varautumaan lain muutokseen hallitusti, niin siinä tulee olla riittävän pitkä varautumisaika.

Kuntien osalta on varattava myös riittävä siirtymäaika. Kuntien on hoidettava valvonta ja neuvonta, onko kunnilla valmiudet ja osaaminen? Varsinkaan pienissä kunnissa ei ole resursseja hoitaa tätä.
Jos kunnissa ei ole ollut valvontaa kiinteistökohtaisesta lajittelusta on tämän toteuttamiseen varattava riittävästi aikaa.
Kunnille on oltava siirtymäaikaa 3-5 vuotta.

16.4.2021

Esa Rimpiläinen, Kainuun Jätehuolto Oy

(Liitteenä Power Point esitys)

Liite 1

Jätelakiesitys 2021

Ympäristövaliokunnan kuuleminen

Kainuun Jätehuolto Oy
Esa Rimpiläinen
20.4.2021

Kainuun ns. kaksoisjärjestelmä

Kainuun Jätehuollon kuntayhtymä, Ekokymppi

- 23.000 omakotitaloutta
- 2.000 asunto-osakeyhtiötä
- 11.000 lomakiinteistöä
- Kaikki kiinteistöt: sekajäte energiaksi ja biojäte.
- Yli 2 huoneiston kiinteistöt: velvoite kerätä myös kartonki, muovi, pahvi, lasi, metalli ja paperi.

Jätehuolto Kainuussa

- Toimii hyvin yrittäjien (7) ja jätehuollon kuntayhtymän yhteistyönä.
- Jäteyritykset hoitavat kuljetusjärjestelyt, laskutuksen, sopimukset, astiahuollot eli tarjoavat jätehuoltopalvelut täyden palvelun periaatteella.
- Kuljetustiedot siirtyvät kiinteistöittäin ja jätejakeittain kuljetusyrittäjiltä Ekokympille, joka laskuttaa jäteyrittäjää ja jäteyrittäjä taas edelleen asiakasta.
- Ekokymppi hoitaa valvonnan, neuvonnan ja aluekeräyspisteet

Jätelain vaikutukset I

- **Hyvät ympäristötavoitteet ja –velvoitteet**
  - Kainuussa kuitenkin jo tiukemmat tällä hetkellä
  - Kunnat velvoitetaan kehittämään erilliskeräystä
  - Materiaalivirrat ovat isoissa kaupungeissa
  - Pitäisi kiinnittää huomiota enemmän kerätyn jätteen lajitteluvelvoitteisiin
  - Erilliskerättyjen jakeiden uusiokäytön velvoittaminen ja kehittäminen
- **EU:n vaatimukset.**
  - Vaatimus jätejakeiden keräysasteesta ja uusiokäytöstä, **ei kuljetuksista.**
- **Kaksoisjärjestelmässä pelkkä sekajäte ja nestemäisen jätteen (jätekaivot) keruu?**
  - Pelkkä sekajätteen keruu harvaan asutuilla seuduilla sekava järjestelmä, ei aitoa kilpailua taajamissa eikä maaseudulla.
- **Erilliskeräilyn jätekuljetusten kilpailutus?**
  - Toteutetaanko ne jätejakeittain vai alueittain?
  - Esim. muovi: 600 L astiassa muovia n.5-6 kg. Ristijärvellä 40 kpl kohteita = yhteensä 220 kg.
    => pitkät keruumatkat, vähäiset muovimäärät => huono hiilijalanjälki.
- **Kilpailutus alueittain?**
  - Alueet ovat pieniä ja alueella toimivat yritykset on alueensa kokoisia, ei niitä voi pilkkoa.
  - Lakiesityksessä puhutaan kilpailutusten ”suosituksista” ei velvoittavia.
- **Elinkeinotoiminnan jätehuolto?**
  - Vapaa kilpailu, mutta pienillä paikkakunnilla vähän elinkeinojätettä (puu, pahvi, paperi jne)
    => **pelkällä elinkeinojätteen hoitamisella ei elä.**
  - Kainuussa elinkeinojätettä lajittelee 3 yritystä ja Ekokymppi. Kainuun elinkeinojätteestä syntyy Kajaanissa n.80 % elinkeinojätteestä, muilla alueilla vähäinen määrä.

Jätelain vaikutukset II

- **Kuntayhtiöiden asema nykyisessä jätelaissa ja uudessa jätelaissa?**
  - Yksityiset yhtiöt eriarvoisessa asemassa.
  - Kilpailuttavatko he itse itsensä?
  - Nyt kilpailevat elinkeinojätteestä ja laki ”suojaa” heille asumisessa syntyvät jakeet.
  - Mahdollistaa kunnille täyden monopoliaseman jätehuollossa.
- **Markkinoiden ”osto”?**
  - Isot yhtiöt syövät pienet pois hinnalla, saavat koko markkina-alueen.
  - Kilpailutusten pilkkominen tekee järjestelmästä ”huutokaupan” ja kuljetusten osalta alihinnoitellun liiketoimen.
  - Uudessa jätelaissa on vain suosituksia kilpailutuksiin, onko kunnissa osaamista kilpailuttaa?
- **Tuottajavastuu erilliskerätyssä jakeissa?**
  - Tuottajavastuu keräysaste **100 %**
  - Tuottajayhteisöistä maksumies kunnille?
  - Nyt toimiva järjestelmä romutetaan ja tavoitteet pienennetään.
- **Yksityisten yritysten kehitystyö ja investoinnit?**
  - Kaikki kehitystyö valuu hukkaan ja investoinnit järjestelmiin romuttuvat
  - Kaluston hankintahinta on keräysautolla 250.t € - 300.t € (alv 0 %) → ”kuoletusaika 5-10 vuotta.
  - Asiakaspalvelun kehitystyö ja työntekijät?

Muutosesitys jätelakiin

- **Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen jätelakiin kaikkien jakeiden osalta**
  - Alueet ovat niin erilaisia, ei voida laittaa kaikkea ”yhteen muottiin”
  - Onko kunnilla valmiudet hoitaa koko kuljetusjärjestelmää?
  - Miten turvata oikeasti pienyritykset?
- **Jätelaki kannattaisi jakaa kahteen aluekokoon**
  - Alle **30.000** asukkaan taajamissa voi olla kaksoisjärjestelmä ja halutessaan joustavammat jätemääräykset.
  - Pienten kuntien ja pitkien etäisyyksien alueella ei tule tehdä ympäristöarvojen varjolla enemmän haittaa luonnolle.
  - Siellä missä on isot jätevirrat, siellä ympäristövaikutukset suuria.
- **Kuntayhtiöiden asema selkiytettävä**
  - Kuntayhtiöiden asema elinkeinojätteen kilpailussa rajattava selkeämmin.
  - Kuntayhtiöiden ja polttolaitosten ”kytkykaupat”?
  - Kunnille täysi monopoliasema jätehuollossa?
  - Yksityiset yritykset olla apuna asumisessa syntyvän jätteiden lajittelussa, kierrätyksessä ja uusiokäytön kehittämisessä ja toteuttamisessa?
- **Siirtymäajat aivan liian lyhyet**
  - Kunnille aikaa tehdä valvontajärjestelmät → **3 - 5 vuotta**.
  - Yrityksille valmiudet sopeutua uuteen tilanteeseen / alasajoon →**5-10 vuotta**.

Kiitos

-Luontoa ei jätetä-

Kainuun Jätehuolto Oy
esa.rimpilainen@kjh.fi
p.0503438832